

Is dit geheimtaal?

1 januari 1988

Auteur: Wil van der Veur

Volume: 19

Nummer: 4

Pagina's: 2-15

Documenten

- [moer_jrg19_039.pdf](#)

wil van der veu r poezie is dit geheimtaal het is a l weer geruime tijd terug dat we voor het laatst aandacht besteedden aan poez ie in het voortgezet onderwijs wil van der veur vakdidacticus aan de un iversiteit van utrecht brengt je weer geheel op de hoogte vooraf senteren van resultaten en dergelijke soms een korte introductie met behulp van eerst ve rt el ik over het ontstaan van een zelf stukjes poezie die het geheel illustreren daar ontworpen werkboek en een bloemlez i ng poe na gerichte opdrachten maken zi e voor de onderbouw van het voo rtgezet on we vonden de aanpak van willem witmink in derwijs een paar voorbeelden uit het werk koen maak je mijn schoen soms aardig en boek en enkele reacties respectievelijk resulta speels hoewel heel vaak toch nog te acade ten van leerl i ngen volgen daarna ten slott e ga misch en te moeilijk in taalgebruik en voorbeel ik wat dieper in op de stand van zaken in de den voor leerlingen van de onderbouw bijna didact i ek van poezie en bespreek d idact i sche honderd jaar geleden kwam er een nieuwe lite pri ncipes en suggest i es van tunn icl i ffe raire mode kunst moest voortaan zijn de al lerindividueelste expressie van de allerindividueelste emotie je moest over je diepste inner een werkboe k lijk schrijven en niet bijvoorbeeld over een spoorwegongeluk of de huisbaas van de uit onvrede met drijfzandmethodes als boek schrijvers die dit individualisme in de mode open en geïnspireerd door de didactische prin brachten kwamen de meesten al gauw op cipes van tunn icl i ffe ben ik twee jaar geleden hun standpunt terug maar de literaire kritiek aan de slag gegaan met jan boland en een en de literatuurboeken zijn er eigenlijk nooit paar collega s2 zijn we nu aan het experimen meer overheen gekomen pag 83 met teren met een bloemlezing en werkboekachtige hem gemeen hebben we soms het al pratend poeziekaternen in de onderbouw leerlingen op papier wijzen op bepaalde elementaire en moesten vooral zelf vrij snel met die katernen specifieke poetische aspecten aan de slag kunnen gaan na een duwtje van af en toe informatief alleen een introductie en de docent lezen voorlezen voordragen puz een paar gedichten onderzoeken vgl ik zie zelen schrijven observeren vergelijken pre ik zie wat jij niet ziet uit een paar voorbeel 2 den uit het werkboek er moet wel degelijk iets geleerd worden af en toe een thematische orden ing van maar terloops al luis terend voor lezend gedichten voordragend schrijvend kijkend serieus maar af en toe vanuit ze l f onderzoeken en zelf ook lichtvoetig weloverwogen speelse en af

schrijven terechtkomen bij of verder gaan met feitelijke aspecten een paar maal een afzonderlijk gedicht vgl dag meneer de koekepeer dende beoordeling in de vorm van het sa dag mevrouw de koekepauw uit een paar menstellen van een individuele bloemlezing voorbeelden uit het werkboek zie een paar voorbeelden uit het werkboek af en toe voorbereiden op voorlezen en voor een dossier met opdrachten dragen van poëzie die daarvoor geschreven is bijv de spin sebastiaan van annie meger stand van zaken schmidt of boerke naas van guido gezelle in drie jaren kan een docent op een gegeven moment we hebben een bloemlezing van ca 100 gedichte wijze poëzie aanbieden en laten werken dichtend gemaakt en ook voorlopig 35 vrijwel met gedichten er zit structuur achter essentieel compleet uitgewerkte hoofdstukken lezen tiele poetische noties komen langzamerhand heden waarin zowel formele als inhoudelijke aan de orde een vaste leerweg voor de 35 aspecten aan de orde komen hier volgt een leseenheden willen we niet aangeven wel inhoudsopgave met de aantekening erbij dat leertervaring dat meestal een veilig begin in die geen vaste volgorde is of hoeft te zijn de brugklas met vrij herkenbare zaken de ook de titels moeten soms nog een andere meeste kans op succesrijk verloop biedt in een omschrijving krijgen we denken wel dat het klas hoe de variatie en dergelijke goed is terug leerlingen kijken even of wat langer naar of te vinden in het materiaal dat we hebben staan stil bij een bepaald aspect indirect met gemaakt weinig getheoretiseerd 1 dag meneer de koekepeer dag mevrouw soms ook schrijvend zelf ontdekken hoe iets de koekepauw l in elkaar zit of werkt 2 eindrijm en rijmschema's 3 horen en zien waar gaat het om 4 kleuren 5 fantasie of werkelijkheid door middel van een grote hoeveelheid voor 6 ik zie ik zie wat jij niet ziet ten gedichten die vaak ingeleid worden door 7 kijken naar wolken en bomen een kort verhaaltje en voorzien zijn van op 8 waar drachtjes willen we de leerlingen al doende 9 perspectief lezend schrijvend pratend luisterend observerend 10 perspectief verend poetische aspecten laten ontdekken 11 weerspiegeling we willen 12 kijk uit je ogen leerlingen op een inspirerende manier met 13 stemmingen gedichten laten omgaan 14 dromen verbeeldingskracht stimuleren 15 leestekens zinnen en regels hen op inductieve wijze in aanraking brengen 16 strofen gen met expressieve teksten en gedicht 17 woorden ten waarbij gedicht zeer ruim moet worden 18 het einde den opgevat 19 gedichten maken geen expliciete theorievorming geen literaire 20 leg je hand eens op je hart raire kunst voor de onderbouw wel inzicht 21 spelen met letters en woorden geven in de wijze waarop literaire procedes 22 van fuskusflut tot simmelot kunnen werken 23 spelen met woorden we hebben zorgvuldig gedichten gekozen 24 zeg het zonder met woorden waarin een specifiek poetisch procede of een 25 vergelijken bepaalde inhoud aan de orde wordt gesteld 26 beeldspraak gedichten dus die instrumenten van poëzie 27 een wintergedicht maken en lezen duidelijk maken we gekozen gedichten die niet 28 voorlezen te ver van en niet te dicht bij leerlingen staan 29 even griezelen 30 even lachen een paar voorbeelden 31 een bloemlezing uit het werkboek 32 beestenspuil 33 jeugd dag meneer de koekepeer 34 school dag mevrouw de koekepauw l 35 kunst in de kantine 1 er worden heel wat gedichten gemaakt je ziet ze op straat of op een perron nat ik ben de zon ik de in mijn dromen in de zomer een hal kabinet leegstromen de sneeuw in de winter en de druppel die de lente doet overlopen nou jij n kcfn

eld ren a v awist oan remcn cumprrt en erik an drrvsxe np cen stminn in n ea crla r d l n ok rnlt r in la rr n nmrdc 4 maar ook in poez i e albums in reclames i n i k zie i k zie wat pj niet ziet voordra c hten op famil iefeesten tijdens s interkl aas jopie hui sman vestigt z i ch in 1963 a l s r ijmpjes lee rde j e zonder de naam van de zelfstand i g lompenhandelaar in he rbayum i n schr ijver te kennen dag me- neer de koeke f ri e s land i n 1973 beg int hij vooral afval te peer dag mevrouw de koekepauw in schil deren d i ngen d i e hebben afgedaan spin de bocht gaat in u it spuit de bocht zelf zegt h i j het is troep maar het neder i gaat u it ge wordt door de manie r waarop ik het be je onth i eld d i e versjes gemakke lijk doo r de nader en sc h ilder boven zijn e igen onaan herhaling van klanken ook wel rijm ge z i en lij kheid u itget il d noemd meneer koekepeer in spin h ij sc h ilde rt schoenen soo rten l aarze n in uit spuit uit b roeken hemden handschoenen hoeden ken j e er nog een paar en nog veel meer wi e doet dat nou dat kan toch iedereen e n moet je dat nog 2a wat valt je op i n de volgende tekst sc h il derijen noemen schran- dere scheerders scheren schapen toch moet je er een s goed op lett en hoe h ij sch riele schi ppers schuren schepen zeer nauwkeuri g met e i ndeloos gedu l d en schone schalken sche rtsen schielijk liefde de bu i tenkant van gebrui kswoo rwer schuwe schutters schieten schurken pen z iet i edere slijtplek ve rkleu r i n g de uit battus opperlandse taal en k l e inste stofdee l tjes heeft hij geschilde r d let- terkunde a l sof hij w i l zeggen niet binnen ons i s het 2b welke medeklinker wordt herhaald in liesje geheim het is daa r kij k maar zi e dan wat leerde lotje lopen in de lange lindelaan je ni et gewend bent te zien 2c welke klinkers en medeklinkers worden her haald i n ene miene muffle tien pond grutten tien pond kaas iene miene muffle blijft de baas 2d bedenk zelf een regel van v i er woorden met twee medekl inkers achter elkaar kies uit bi br dr gr kl kr pl pr st vl 3 wat va l t je op in het vo lgende tekstj e kalme kaatj e kaapte kaarsjes kerkse keetje keerde kleed jes kw isti g krisje kn ipte kindjes kies e k ni e rtje kliefde k i empjes ko rt e koosje knoopte koordj es koene koontje koelde koekjes koude k l ausje krauwde kauwtje s kuise kuintj e kru i dde k ru i mpjes kijvi ge krijnt je krij ste krijtjes uit baltu s opperla n dse taal en letterkunde maak zel f ook m i nstens v i er zu l ke rege l s met een andere medeklinker van het a l fabet ve rdeel d i e medeklinke rs in de kl a s b d f uit ruiger kopland jopie huisman uitgeverij g h j 1 m n p r s t v w z de toorts de vrieseborch 5 2a met schilderijen en gedichten maken doe je bloem- lezin g verslag van een ontdekk ing je laat iets nieuws zien wat jij of i emand an- ders nog verzamel met jull ie docent zoveel mogelijk ge niet eerder had gezien d ichtenbundels en leg die in de klas schilderij en en gedichten zijn dan niet ver ied- er maakt vervolgens een bloemlezing je slagen van gedachten of gevoelens zij be kiest vijf gedichten d i e je aanspreken en schrijven een vondst ook een foto kan een schrijft bij elk gedicht een besprek i ng vondst zijn neem zelf een foto een echte schrijf de vijf gedichten zo netjes mogelijk of uit een t ijdschri ft krant mee die een over ook titel en naam d ichter vondst is bespreek in de klas jullie foto s schri jf bij elk ged i cht een ko rte samenvat voorbeeld ting met e i gen woorden waarover gaat het gedicht schrijf ve rvolgens waarom je het gedicht gekozen hebt wat je er spec i aal in aanspreekt beantwoord daarna de vragen opdrachten uit on- derstaand lijstje d i e van toepassing z ijn op het ged i cht let op de uitwerking v a

n de tit e l n otee r vorm e n v a n bee ld spraak is er d uidelij k e s ame nh a n g
tuss e n de beelden wat vin d je v a n d e beeldspraak waara a n a n wi e moest
je den ke n toen je het gedich t las h oe is de sf ee r in het ge dicht bijvoor beeld
rom a ntisch o mdat net echt o m dat 2b ge en sch aartje gri e zeli g omdat wel ke
w oorde n zou je in dat ve rban d in he t ged icht onderstrepen he dat lijkt wel een
schaartje herken je d e geb eurtenisse n d i e echt gebeurd wat daar op de grond
ligt dacht ik zijn of person en die echt bestaan hebben licht dit toe een stoffig grijs-
groen schaa rtje w at w il de d ichter voora l laten zi e n wat wil hij j e voora l dui
de lijk make n maar toen ik beter keek zag ik i s er s prake va n rijm w elk soort ri-
jm we lk dat het geen schaartje was rij mschema maar een elastiekje ineengekrin-
geld w orde n lee steke ns weggelaten wat is h et in de vorm van een schaartje ef-
fect d a arvan h eeft het g ed icht strofen hoeveel w aarom c buddingh zo in
gedeeld is er s p rak e v a n humor spot waar in hoe ve rre wat s preekt j e er in aa
n schrijf hetzelfde gedicht vervang daarin de z ijn er regels zinnen d ie niet k lo p
pen licht volgende woorden door andere zodat een toe andere vondst ontstaat m
aa kt de d ichter eigen w oorden woordspe schaartje 5x lingen waar w at vind je
daarvan grond werkt de d ichte r met tegenstellingen b ij stoffig voo rbeeld met k l
e uren w i t zwart o f met grijsgroen b eg rip pe n oorlog vrede wat vind je
elastiekj e daa rv a n ineengekringeld we lk persp ectief kon je j e d aarin verplaat
sen j a n e e wa nt 3 ongetwijfeld zie j ij ook wel eens d i ngen die anderen niet
zien een putdeksel waarop staat een spaghettisliert in een vreemde maak van je
bloemlez i ng een mooi boekje en kronkel een witte rat met roze oogjes iaat het
vooral je klasgenoten lezen schrij f een tekstje of ged icht daarover 6 hogerop i k
qp een 5e oel taan dcan kon ik nee oon de ee lefcxcn ineercessonte dingen eraan o
e 9d hoger dbn ik icyk k r rr uit don z e k voeten en ei emoeis benen en co isaen zo
mensen zyn ier dan ik jk kyk grcrog naar ornhroyr nqor de zoen de lu c n e de seer-
ran moor gjaprrji r kykt a c af gr b op me neer qlso f ik cviid len arr ond rionfi5sch
e wet c l ichf ae orerierr and die kiem 1 5 en o us overal von ordenen 6 nkykf 01ay
de y irden dan ypkwn cakpr j 9 heen k ken 7 heb het 5 t dichf qkg kpzen omdat k
zel 1 aak reef et ben o f ik eind laee aya rook oe 2de se e dat mh ik yehodlr71 ef zo
i het bcin kvn ae derde zae e even ik in rc de me zo klein l uss 7 die u sr ek z er i s
92m 5prgke van ryrn en ror en l i ej ge at en c vne hei urn ei lyk moor 3 zinnen die
cp meerdere n e zc 3 dan mek celkees een andere plaats m de arofen i lef ic1t wor-
ck veree ld w ot de f k per o r in ik me e ggoed kcn v ao omda ik zeif ook n ee
groof ben 2e dichte wil rne duioelyk hoe end klein zin k cn zyg 7 ar praktijk kervari
ngen leerlingen collega s en ikzelf werken met ple zier met het materiaal we leren
van elkaars positieve en negatieve commentaar en reorga niseren op grond daa rv
an leseenheden zodat ze steeds meer praktijkwaarde krijgen ter i l om lustratie
enkele reacties van leerlingen op dag a4 meneer de koekepeer en een paar resulta
ten van ik zie ik zie wat jij niet ziet zo 0 1a 4 o clb reacties op dag meneer de
koekepeer or d etc dw 17 c ifrl c orrl jc t e s ec a il v na 1 a wel i e ut oen in de
migs dic h fen fe azen gllizrzh vir et um rn 2r jul w n e h q bl e n p tu bk c 1 c i gm
zc l 9 c c ich 1 qf l c mnl 2n spe ren l cry zo n sa r i t 8 ik zie ik zie wat jij niet ziet
een s chitt e rende vonds t ik z it h eer lijk te geni e t e n aan de w a terk a nt met
m n hengel in m n hand te wacht e n op een grote vi s die nog ni e t gekomen is

ope en zie ik iets glimmen dan als t m n linke rbeen en wel vlak bij m n grote t
e en het is vast en diamanten r i ng vlug pak ik k d a t mooie ding m i n henge l v
a l t me t een p l o n s i n h e t w a t e r g e v o l g d d o o r e e n l u i d g e s n a t e r v a n e e n
e e n d d i e s n e l w e g s c h i e t i n h e t r i e t z o d a t j e h e m v o o r l o p i g n i e t m e e r z i e
t i n m n h s n d h o u d i k d a t d i n g e e n g r a p p i g e g l i n s t e r e n d e k l e i n e s p i n d i e i n
d e m o r g e n d a u w e v e n o p e e n d i a m a n t j e l i j k e n w o u a r t h u r l k a n a t 4 a 2 k
t b j a a r v k i j k d a a r s t a a t e e n k l e i n e b l o e m h e e l g e w o o n n i e t v e r d o r d d o o r
r o e m 0 h e e l g e w o n h e e l s o b e r j e a e i d i e d o o d g a a t i n o k t o b e r y o m a r i j e l j e
e a v e t t e e n k l e i n e b o o m s t a t s t i l t e r o m e i z a c h t j e s w u i v e n d i n d e w i n 0 t a
a t t e d e n k e n o v e r g r o t d s b o m e n h i j i s m a a r e e n b o m e a k i n d v o g e l d a v i d j v 0 0 9
i n d e t u i n l i g t i e t a z w a r t e h e t i s e e n v o g e l o a l b h i j i s d o o d z n k o p i s e r a f u i t d e
r o m p p u i l t i e t s w i t s h e t i s d e s l o k d a r m y y 1 q a 1 2 e 9 p o e z i e i s g e e n k i n d e r s p e l
u i t e n v a n p r i m i t i e v e a e n o e k l a n k e n o m o o t e b o e v a n j a n h a n l o b e t e r t e b e g r i p p e n
d e m i j n k r i t i s c h e e n s c e p t i s c h e g e l u i d e n d e s t i j d s g e e s t 1 9 8 2 w e l p r o c e d e s g e
b r u i k e n o m j e 1 9 7 8 o v e r d e t e r o o s k l e u r i g e e n e e n z i j d i g e w e r k e e n b o e i e n d e v o r m
t e g e v e n e n a l s m i d i d e e n f a a l f r e e a n d i m a g i n a t i v e v a n c r e a t i e d e l e n o m a f s t a n d
t e s c h e p p e n t u s s e n j e d i r e c t v i s t e n z i j n n i e t v e r a n d e r d n o g s t e e d s v i n d i k t e
e m o t i e s e n d e v o r m w a a r i n j e z e m e e d e e l t d a t c r e a t i e f s c h r i j v e n v a n g e d i c h t e n
g e e n a a n j e z e l f e n a n d e r e n m o o i j m a n 1 9 8 7 w o n d e r m i d d e l i s o m o r d e e n m o t i
v a t i e p r o b l e m e n t e d o e n v e r d w i j n e n a l s s n e e u w v o o r d e s t a n d v a n z a k e n i n
p o e z i e o n d e r w i j s z o n j e w o r d t e r o o k g e e n p r o f e s s i o n e e l e d i c h t e r v a n h o e w e l l e e r
l i n g e n p r a c h t i g e g e d i c h t e n n a d e c l o s e r e a d i n g m e t h o d e v a n i n d r i n g e n d k u n n e n
s c h r i j v e n p o e z i e i s g e e n k i n d e r s p e l l e z e n 1 v a n d r o p e n s t e e n b e e k 1 9 7 0 d e a r h e t
g a a t a l l e m a a l n i e t z o v a n z e l f s p r e k e n d v a n t i k e l e n v a n l u b b e r s w a a r i n h i j p l e i t v o o r
h e t z e l f m e t d a t c r e a t i e f s c h r i j v e n v a n g e d i c h t e n b i b m o d e l b e s c h r i j v e n i n t e r
p r e t e r e n i n d e k l a s z o a l s o o k m a n d e r s 1 9 8 5 o n d e r b e o o r d e l e n e n s e m a n t i s c h e
s c h a l e n 1 9 7 2 s c h r i j f t 1 9 7 3 1 9 7 4 e n z i j n p o e z i e w e r k s c h r i f t e n o n d a n k s d i e k r i t i s c h e
g e l u i d e n h e b i k m i j n e x 1 9 7 4 1 9 7 7 d e m e t h o d e p o e t r y w r i t i n g p e r i m e n t e n m e t
w e r k v o r m e n n o o i t g e s t a a k t v a n k o c h 1 9 7 0 1 9 7 4 1 9 7 7 e n z i j n n a v o l w e l v r a a g i k
m e n o g s t e e d s a f o f d e e n i g e e n g e r s p o r t e g i e s z w a r t 1 9 7 5 e n d e k k e r s e a b e s t e
m e t h o d e o m i n z i c h t t e k r i j g e n i n p o e t i 1 9 7 5 e n d i c h t e r s b i j v a n d e g e e s t 1 9 8 2 i s
s c h e p r o c e d e s d i e i n e e n l i t e r a i r e t e k s t w e r k h e t d i d a c t i s c h e e n t i j d l a n g v r i j s t i l g e
b l e v e n i n z a a m z i j n h e t z e l f s c h r i j v e n d o n t d e k k e n i s d e p u b l i k a t i e s o v e r o n d e r w i j s
i n p o e z i e i n v o o r t g e g e e s t 1 9 8 2 d a t k l i n k t m e n a m e l i j k v e e l t e z e t o n d e r w i j s v o o r
h e t v a k n e d e r l a n d s p r e t e n t i e u s e n a b s o l u u t i n d e o r e n a l s j e d e n o g o n l a n g s v e r
s c h e e n w e l v a n r e m c o e k k e r s l e s p r a k t i j k k e n t i s e n i g e r e l a t i v i t e i t h i e r o p z i j n 1 9 8 6
e e n a r t i k e l w a a r i n h i j e e n o v e r z i c h t p l a a t s i n m i j n e r v a r i n g e n b l i j k e n d e l e e r l i n g e n
g e e f t v a n h e t g r o e i e n d a a n t a l d i c h t b u n d e l s h e t e x p r e s s i e f s c h r i j v e n w e l l e u k t e v i n
d e n a l s j e u g d p o e z i e s o m s s t a a n d o c e n t e n e v e n s t i l b i j j e h e t m a a r n i e t t e v e e l b e n a
d r u k t a l s v o o r b e p o e z i e i n e e n l u i d r u c h t i g e w e r e l d l i t m a a t h r e i d e n o p p r o f e s
s i o n e e l e p o e z i e e n s o m s z e l f s 1 9 8 5 m a n d e r s 1 9 8 5 e n d e a n d e r e d o c e n d e w o o r d e n
p o e z i e e n g e d i c h t a a n v a n k e l i j k t e n z i j p l o e g d e n v o o r t s t a a n l e r a r e n d o o r m a a r v e r
m i j d t o m n i e t a l l e r l e i s t e r e o t i e p e r e a c g a a n s m e l a n c h o l i s c h a a n d e k l a a g m u u r d e
t i e s o p t e r o e p e n d e t r a n s f e r v a n c r e a t i e f g e e s t 1 9 8 2 o f l e g g e n z i j h e t m o e d e h o o f d
s c h r i j v e n n a a r c r e a t i e f l e z e n b l i j f t t o c h m o e i i n d e s c h o o t d o o r d e h e e r s e n d e m o

raal van lijk aan te tonen the bourgeois ideal of the market balt de werkvorm creatief schrijven ik spreek lie 1987 litmaath en manders vertellen over ver van expressief schrijven is een van de hun ervaringen in lessen manders met name mogelijkheden om de relatie tussen gedichten in het voortgezet onderwijs de oorzaken van en leerlingen centraal te stellen je kunt bij die mislukkend onderwijs in poezie zoeken zij bij werkvorm bestaande gedichten gebruiken als het onderricht zelf dat te weinig leerlingge opstapje om leerlingen zelf over het onderwerp richt en tekstervarend zou zijn niet de ge ervan creatief te laten schrijven koch 1974 dichten maar de relatie tussen de gedichten je kunt leerlingen ook laten experimenteren en de leerlingen zou centraal moeten staan met allerlei poetische procedes met het oog op uiteindelijk is immers de vraag wat de dichter begrijpen en beoordelen van bestaande poezie heeft bedoeld niet het meest interessant wel de geest 1982 en koch 1977 of je kunt via de vraag wat heeft dit gedicht mij te zeg het zelf schrijven over een thema overgaan tot gen litmaath 1985 het lezen en behandelen van gedichten hier wel hier en daar wat knorrige geluiden dus over en vandaar weer naar het zelf schrijven maar nog steeds geen uitgebalanceerde poe manders 1985 ziedidactiek voor onder en bovenbouw in het de praktijk eist variatie en differentiatie in voortgezet onderwijs zelfs niet in moedertaal werkvormen geen bitse academische struc didactiek van de leidse werkgroep 19864 tuuranalyse maar ook geen populaire gezelschap onlangs kreeg ik van een oud leerling zijn afschapsspelletjes die ontaarden in een spontaan studeerscriptie dit is geen geheimtaal een in slingeren aan denkbeeldige lianen onder het leiding tot het lezen van moderne poezie 10 bestemd voor middelbare scholieren de unieke taalrijkdom van poezie zich in de de auteur oosterom 1986 richt zich in zijn vuurlinies bevindt van een technische en mate kritiek op drie hoofdpunten rialistische maatschappij die andere prioriteiten 1 er is te weinig aandacht voor de talige kant stelt hij wijst erop dat een docent in moeder van moderne poezie taal die weigert de centrale rol van poetica in 2 er wordt te snel met te complexe gedichten taal te accepteren faalt in zijn haar gekozen gewerkt taak ons onderwijs in poezie moet worden 3 het poezie onderwijs is niet of te weinig weggehaald uit zijn academische nissen of lite methodisch van aard raire verenbed en moet worden teruggebracht het gevolg hiervan is volgens hem dat leerlin in de wereld van onze leerlingen en onze eigen gen geen begrip en gevoel aanleren voor de ervaringen poezie onderwijzen wordt aldus taal zoals die in poezie gehanteerd wordt het poezie ervaren gevolg daarvan is dat zij interpretaties steeds ik moet tunnicliffe voorlopig na twee jaar weer moeten horen voor ze die zelf zien poe praktijkervaringen in de klas grotendeels gelijk zie wordt zo oersaai leerlingen zullen er niet geven mijn leerlingen en die van de collega s toe overgaan zelf poezie te lezen hebben op een zinvolle manier plezier in om hoe het dan wel moet geeft hij aan in een gaan en werken met poezie zijn ideeën zijn nogal elitaire cursus alleen voor 5 en 6 vwo geenszins revolutionair maar wel verfrissend geïnspireerd door plett 1975 heeft hij taal realistisch en praktisch zij bevestigen de zin aspecten verdeeld in categorieën allereerst van tekstervarend en leerlinggericht onder geeft oosterom vingeroefeningen waarin hij wijs in poezie ik realiseer me daarbij wel dat leerlingen problemen met klanken woorden er in de engelse cultuur en het onderwijs meer zinnen en beteke-

nis in gedichten leert opspo traditie in poetische teksten heerst of engelse ren en oplossen vervolgens oefeningen in het leerlingen geconcentreerder en geduldiger zijn leren interpreteren van hele gedichten en ten en beter schrijven luisteren en lezen dan ne slotte symbolische poezie derlandse weet ik niet in zijn scriptie herkende ik dat je als docent met zijn ervaringen als leraar en schrijver wil inderdaad geneigd bent te snel met te com tunncliffe in zijn boek aantonen dat eerst plexe gedichten en met te veel vragen te wer voorlezen voordragen van poezie en daarna ken het is een kunst om slechts maximaal luisteren vervolgens praten over poezie en drie kernvragen te stellen of door leerlingen daarna lezen en schrijven van poezie een cen zelf te laten stellen zijn pleidooi voor het leren traal deel van het curriculum moedertaalonder opsporen en oplossen van klanken o a asso wijs vormen samen moeten zij een vitale rol nantie alliteratie rijm woorden o a woord spelen in de wijze waarop leerlingen taal erva velden woordspelingen dubbel en meerzin ren die drie principes moeten niet alleen hun ningheid zinnen o a zin versregel regelaf taalvaardigheden beïnvloeden maar ook hun breking volgorde en betekenis o a spanning reacties op andere aspecten van het onder beeldspraak is een leidraad geworden voor wijsproces het samenstellen van de leseenheden in ons zijn boek is een praktische didactische gids poeziewerkboek voor leraren en een pleidooi om poezie aan leerlingen niet te presenteren als een rariteiten kabinet maar als teksten die tot hun dagelijks poezie erva n bestaan behoren het is de taak van de docent om allereerst de leerlingen te laten beseffen twee jaar geleden maakte jan bolend mij op dat poetische teksten in hun leven tot nu toe merkzaam op een boekje van stephen tunni steeds voorkwamen en dat ze er al veel van cliffe poetry experience teaching and writing kennen en weten van nursery rhymes tot en poetry in secondary schools ik las het met met popsongs van kwaliteit belangstelling en raakte geïnspireerd door zijn praktische ideeën en ervaringen eindelijk eens ac ht di dacti sch e princip e s een goede aanzet tot een basisdidactiek voor poezie in de klas voor 11 16 jarigen en het tunncliffe noemt acht didactische principes rook nog naar de klas ook van geven en nemen in een productieve les evenals litmaath 1985 zegt tunncliffe dat omdat ik ze volledig onderschrijf wil ik ze 11 noemen adviezen voor het kiezen van ged i chten uit 1 omdat poezie zich bedient van taal en het ser i euze l i chte en populaire genre dat is voor de meerderheid van onze leerl i n 11 13 jaar vee l poetische teksten i n de gen de moede rtaal moet een docent die klas en veel vri jheid om eigen interesse en poezielessen geeft bereid zijn op zoveel ideeën te volgen 11 en 1 2 jarigen reage verschillende man i eren op een klas leerlin ren sterk op ritmische en structurelelemen gen te reageren als er verschillende taaler ten i n poezie eenvoudige verhaaltjes varingen onder hen zijn gedichten appelleren sterk als de i nteresse 2 leerl i ngen van 11 jaar of ouder beschikken maar meteen in het begin wordt gepakt al over een ruime taalervaring en hebben kunnen ze de gedichten niet beter begrijpen vaak zonder het te weten de taa l poetisch en aanvoelen zonder uitleg van de docent gebruikt hun eigenlijke poezielessen heb sterke reacties op levendige en dramatische ben hen daa rvan tot nu toe missch i en nog beelden in de poezie n i et bewust gemaakt 13 15 j aar een open onderzoekende en in 3 lu i steren spreken lezen en schrijven heb formerende houding in het benaderen van

ben allemaal hun plaats in het poezie en poezie zien te handhaven ze vinden het onderwerp vaak leuk gedichten te bestuderen over jonk 4 zelf gedichten maken en reageren op de gere kinderen over relaties met dieren en gedichten van anderen doen een soort gelijk over symboliek ze zijn voldoende rijp voor beroep op gevoel en gheid voor woorden het waarderen van individuele poëtische zinsmelodie en beeldspraak tijdens poezie stijlen laat ze daarom af en toe het werk onderricht moeten dit daarom eigenlijk acties van een dichter wat beter bestuderen en viteiten zijn die elkaar aanvullen daarvan een bloemlezing of een dossier 5 het medium is de boodschap geldt in zo maken grote mate bij poezieonderwijs dat de 14-16 jaar haak in op hun groeiend zelfbewaar niet zijn toevlucht kan nemen tot een wustzijn door de inhoud van gedichten hoeveelheid superieure kennis zoals hij dat daarop te laten aansluiten geef gedichten mischien en wel kan bij andere onderwerpen die gaan over wereld en maatschappij en 6 het voorgaande houdt tevens een waaroverdingen die hun verstand te boven schuiving in om niet al te snel aan te ne gaan men dat een bepaald gedicht minder 2 thema's in poezie oproept bij onze leerlingen dan bij ons het bijvoorbeeld 10-13 jaar stenen hout met tegenovergestelde kan waar zijn taal en plastic vrijheden en vijanden 7 we moeten voorbereid zijn en weten om te omgeving buitenbeentjes met gerichte gaan met het nou en t syndroom onderzoek opdrachten een prima boekje is 8 een gedicht heeft bestaansrecht als afzonderlijk voel me wat bijzonder van teo jochems derlijk kunstobject en om zijn inhoud beïndrukken en gey segers uitgave infodok leuven komen tot uiting in de reactie van een daar purmerend 1986 voor gevoelige lezer of luisteraar het 3 spelen met woorden met oog en oor welslagen van een gedicht kan worden af door te spelen leert de leerling de wereld gemeten aan de mate van overeenstem om zich heen te manipuleren controleren ming tussen de twee en begrijpen en zijn gevoelens te uiten zich te ontwikkelen tot een uniek persoon tuintien didactische suggesties voor lessen niencliffes geeft nu tige tips voor lessen waar in de begrippen structuur alliteratie as tunicliffes geeft ook een vrij uitvoerige schets sonantie en rijm onderzocht worden van tien didactische suggesties voor lessen vrije versvormen metrum en rijm haiku de waardevolle hoofdzaken daarvan wil ik de en rondeel ed door leerlingen schrijven lezer niet onthouden omdat ze richting kun wijs laten ervaren en verkennen nen geven aan een basisdidactiek voor poezie origineel maar wel wat gewaagd in ver in de klas ik heb de suggesties steeds aangeband met orde lijkt me zijn les idee over vuld met nederlandse ideeën en afgestemd op structuur in de onderbouw naar aanleiding ons onderwijs van een bestaand gedicht de wind daarin laat hij in 10 a 15 minuten aan het eind 12 van een les 22 bladvormen van papier knip er populaire muziek beat bij te slepen pen en kleuren op elk blad noteert de do het accent moet liggen op het gesproken cent een woord van het oorspronkelijke ge woord dus oefenen in voorlezen metrum dicht voor de volgende les in die les gooit en ritme kun je aan de orde stellen door te hij vervolgens alle 22 blaadjes in de lucht oefenen in het lezen van bijvoorbeeld een verstandiger is het lijkt me om envelop ballade pen uit te delen en de inhoud op het tafel 6 beeldspraak leerlingen vergelijkingen en blad te laten strooien welke syntactische beelden laten opsporen in bestaande fragmenten van woorden die wat betekenen zementen van gedichten

en zelf beeldspraak je nu dicht bij elkaar op de grond liggen laten aanbrengen in een kale tekst vervolgens laat hij door vier groepen alle tunncliffe laat leerlingen in groepjes eerst bladeren verzamelen en sorteren in vier een aantal emoties uit een lijstje kiezen ze bundeltjes voor de vier regels van het oor moeten noteren waar ze die emoties heb spronkelijke gedicht de leerlingen moeten ben ervaren of hij biedt voorbeelden stuk in de vier groepen met hun woorden elk jes interview op tv of radio op geluidsban een regel componeren door combinatiemo den aan daarna geeft hij de leerlingen een gelijkheden geen onzinl van de woorden lijstje met steeds twee bijvoeglijke naam af te tasten ten slotte komt de docent woorden als langzaam snel zwart wit met het oorspronkelijke gedicht zie je schoon vuil en dergelijke leerlingen moe overeenkomsten verschillen ten individueel bijvoeglijke naamwoorden bij 4 poezie voordragen de door hun gekozen emoties zoeken tunnicliffe pleit ervoor om in de brugklas somber is traag zwart etc daarna laten en tweede klas poezie die geschreven is toepassen op ietsfiemand waarbij bij wie om te horen gewoon uit het hoofd te laten het volgens de leerling past een dier een voordragen eerst een generale repetitie persoon een gebeurtenis en dergelijke de daarna een voordracht in de klas bij ons sombere winter is traag en zwart zijn daar o m gedichten van han hoekstra 7 gedichten schrijven annie m g schmidt geknipt voor de spin geen imitaties van bestaande dichters sebastiaan heel wat van die oude maar werken in drie stappen naar aanlei schoolboekjes in x voud met daartoe gese ding van concrete ervaringen lesteerde gedichten zijn in de laatste twin 1 bijvoorbeeld voorwerpen meenemen of tig jaar uit de klas verdwenen tonen foto s uit tijdschriften laten wie kent ze nog antal sivrisky de stem zien muziek laten horen van de dichter doedens en maassen het 2 naar aanleiding daarvan schrijven en klein heelal batelaan en de vries van de vorm laten geven morgen tot de morgen waarom zijn die ei 3 revisie genlijk verdwenen zijn we bang voor een 8 poezie in een multi etnische context diletantisme dat door hildebrand al meer tunncliffe geeft een lijst met titels om indi dan honderd jaar geleden aan de kaak is vidueel schrijven te starten en pleit voor gesteld in de familie stastok waarom bloemlezingen met een ruime keus aan ge zetten we een traditie van orale literatuur dichten uit verschillende culturen erg leuk als de rijmpjes en versjes uit de oude doos is in dat kader in onze cultuur bijvoorbeeld en rijmpjes en versjes uit de nieuwe doos een artikel van frank martinus arion vlie van han hoekstra straat liedjes toen wij gende negers 10 waarin hij enkele verras van rotterdam vertrokken 9 e d via de ba sende speurtochten onderneemt naar be sisschool niet in het voortgezet onderwijs kende liedjes als oze wieze woze voort in die leeftijdsfasen domineert im kritische waardering mers orale literatuur een taboe aan het een pleidooi om leerlingen pas vanaf 14 worden verandert onze cultuur daarin jaar met kritische waardering te laten be 5 ritme intonatie klemtoon pauzes ritme in ginnen als ze enige afstand kunnen nemen ons dagelijks taalgebruik herhaling refrein van het omgaan met poezie en wel door metrum en ritme middel van een openen onderzoekende be tunncliff e wijst er met nadruk op dat we nadering bijvoorbeeld in groepjes eigen ritme in poezie niet moeten misbruiken door vragen en gedichten laten uitwisselen in d e 13 klas kloppen de antwoorden noten ook blok 1964 meldt reeds dat hij a 1 dit is vragen waarop de leerlingen zelf het ant woord wel

weten b vragen waarop ze het d it is niet mooi antwoord niet weten in groepjes li-
et ma d it is niet onleesbaar ken en vervolgens liet uitwisselen dit is ni et voor kind
eren een andere methode is het laten vergelijken van twee of meer gedichten over
hetzelfde d i t is gee n ge h eimt aal onderwerp ook hier het accent op een d it
verh eft nie t he t vol k open en onderzoekende benadering of een bloemlezing lat-
en samenstellen zie bij een d it is de binnenkant van je buiten d eur dit ken je paar
voorbeelden uit het werkboek toch je han d 1 0 beoordelen van poezie vergroeid
met de klin k een systematische methode om door leer lingen gemaakte gedichten
te beoordelen is o p de m a t ond er j e voe t een eerste spontane benadering een
eerste het dag b lad het weekblad het maa ndblad reactie hoe goed heeft de
dichter zijn haar het j aaroverzicht gekozen techniek toegepast versvorm rijm her-
haling beeldspraak e d bewust of het sneeuwt in de hitte intuïtief gebruikt tweede
reactie volgen het sterft in de vrede de letter heeft alles gegeten niet s de stap her-
schrijven nieuwe poging met is niet waar niets is verleden niets hetzelfde idee iets
nieuws is verteerd gerrit kouwenaa r ten sl otte chris oosterom gebruikt dit ge
dicht als motto ik kan iedere docent en zeker ook aanstaande vo or z ijn scrip ti e
dit is geen geheimtaa l 1 986 studenten die zich i n het schema van ball als pro-
gressive herkennen aanraden het boekje 2 i k be n mijn colleg a s e ls meije r e n
marion r ein van tunn i cliffe te lezen naar ik wens heb ders veel d an k ve rschuld
igd voor hun niet afla ten d enthousiasme om mee te werken en te ex ben m ijn wo-
orden voldoende inspi ratie gebo perimenteren in hun lessen den aan docenten d i
e gewoon geen tijd heb ben voor het lezen van didactische werken in 3 bussum
1983 hun drukke bestaan wanneer ze dan ook nog het boekje a ls het gras groen
was van w i llem 4 ik gebruik liever de term expressieve teksten en mooi man ge-
bruiken ben ik helemaal tevre niet gedicht omdat die meestal a l lerlei onge den
12 wenste stereot iepe associaties bij leerl i ngen oproept z i e ook van der veur
1978 5 klanken rijm assonanti e al l i teratie woorden woordvelde n zinnen regelaf-
breking en volgorde betekenis spanning en beeldspraak 6 lon d on ne w york 19
84 7 tunncliff e 1 984 p 6 8 a s ivirsky de stem van de dichter groningen 1967 h
doe d ens p m aassen het klein heelal amsterd am 1 9 698 p h s b atelaan j d e
vries van de morgen tot de morg en cul emborg 1 9 7 1 6 9 bijee ngebracht en in
ge l e id door vic v a n de re yt amsterd am 1 987 14 10 in de groe ne a mste
rdamme r 28 janu a ri 1 98 1 koch k ros e where did you gat that red new yor k 1
97 4 11 ste p h en j ba ll en glish t eaching t he st at e and k och k 1 never told
anlybody teaching po etry wri forma of lit eract in s tudies in m oth er tongu e ting
in a nursing home new york 1 9 7 7 education 3 research on mother tongue educa
leids e werkgroep moedertaal didactie k m uide rberg tion in en intern ational per-
sp ective sj a ak kroon 1 986 e n jan sturm enschede 1 98 7 p 31 litm eath frits s
tilst aa n bij poe zie in ee n luid ruchtige we r e ld in le vende talen 405 nov e m
ber 19 8 5 skilis literature p 544 5 46 vocationa l morals and valnes lub bers g sem
a ntische sch ale n ten dienste van utilitarian li beral humanist h et poezie literatu-
ur onderwijs in levende talen 2 9 2 1972 p 466 48 3 lu bb ers g literatuuronder wi-
js in de communica creativ ity critical literact tiekl e m in levende talen 2 9 5 1
973 p 61 8 0 cultural a lternatives oppositiona l lubbers g k luiven met kuifje of
met de grijsaard progressive radical in d e don kere ka mer het b ib mo del om fic-

tionele teksten in de klas te behandelen in letteren leren lezen purmerend 1974 p 73 97 12 uit ga ve pandoor amsterdam 1987 lu bbers g poeziewerkschriften 12 en 3 purmerend 1974 1977 man de rs h creatief schrijven en poezieonderwijs literatuur in levende talen 379 1985 p 23 28 manders h creatief schrijven en poezie onderwijs ba li steph en j en glish teaching the state and li in levende talen 398 1985 p 96 101 forma of literact in studies in mother tongue moijman wille m als het gras groen was amster education 3 research on mother tongue education dam 1987 in an international perspective sjaak kroonen jan oostrom chris dit is geen geheimtaal een inleidend sturmschrede 1987 ding tot het lezen van moderne poezie bestemd b l o k w e r v a r i n g e n g e v r a a g d i n d e nieuwe taal voor middelbare scholieren utrecht 1986 gids 474 1964 p 210 plett h f textwissenschaft und textanalyse hei dekkers a e a gedichten maken op school s de l b e r g 1975 p 120 310 herto genbosch 1975 portegies zwart f poezie als kinderspel amsterd a m d r o p w e n j w s t e e n b e e k i n d r i n g e n d l e z e n 1975 close reading van poezie groningen 1970 tunnicliffe st op ha n p o e t r y e x p e r i e n c e t e a c h i n g e k k e r s r e m c o v a n n o n s e n s t o t v e r w o n d e r i n g i n a n d w r i t i n g p o e t r y i n s e c o n d a r y s c h o o l s l o n b z z l l e t i n 134 maart 1986 s gravenhalte 1986 don new york 1984 geest de dichtersbij creatief schrijven in het veur wil van der is poezie kinderspel in moer poezie onderwijs leuven 1982 1978 1 p 29 34 koch wish es lies and dreams new york 1970 15